

Засць Н.,
магістрантка МДПУ
імені Богдана Хмельницького
Ткач Ю.,
магістрантка МДПУ
імені Богдана Хмельницького

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ В СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Положення національної і полінаціональної стратегії виховання молодого покоління актуалізуються сьогодні в контексті прийняття Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти на період до 2029 року «Нова українська школа», яка схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року [2].

Дослідження міжкультурних відмінностей, усвідомлення необхідності вирішення питань щодо співвідношення культури та комунікації, їх взаємозв'язку та взаємовпливу були представлені філософами ще з античних часів. Однак, розгляд явищ культури та комунікації у їх нерозривному зв'язку здійснюється, зокрема, у працях педагогів і філософів XVII–XX ст.

Саме поняття міжкультурної комунікації виникає в середині XX століття.

Серед вітчизняних дослідників феномену міжкультурної комунікації В. Андрущенко, Н. Висоцька, О. Гриценко, І. Дзюба, П. Донець, В. Євтух, А. Єрмоленко, Г. Касьянов, М. Кушнарьова, Л. Нагорна, А. Приятельчук, М. Обушний, П. Скрипка [4, с. 7 - 10].

Розвиток сучасної початкової освіти обумовлена переорієнтацією всієї системи освіти на європейські підходи і має бути спрямована на формування необхідних компетентностей. Зміна соціокультурної парадигми багатонаціональних країн та України змушує замислитися про можливі шляхи досягнення взаєморозуміння та неконфліктного співіснування носіїв різних культур.

Важливим завданням вчителя залишається сьогодні розвиток у молодших школярів здатності до співпраці, діалогу, навичок міжкультурної комунікації, формування толерантності, терпимості до чужої думки, вміння спілкуватися.

Звернення до нової наукової парадигми в педагогіці та психології навчання, а саме формування навичок міжкультурної комунікації, зумовлене розширенням ділових контактів України, появою нових сфер і напрямів професійної діяльності, які призвели до радикальних змін вимог, що висуваються перед фахівцем в межах вищої професійної освіти.

Міжкультурна комунікація це спілкування, що відбувається в умовах, які так відрізняються від культурно обумовлених традицій у комунікативній компетенції її учасників, що ці відмінності суттєво впливають на успіх і невдачу комунікативної події. Комунікативна компетенція визначається як використання знань символічних систем та правил їх функціонування, а також принципів комунікативної взаємодії, що використовуються під час спілкування.

Міжкультурна комунікація розглядається і як соціальний феномен, сутність якого полягає у конструктивній чи деструктивній взаємодії між представниками різних культур (національних та етнічних), субкультурами в межах чітко визначеного просторово-часового континууму[1, с. 29-46]. У центрі міжкультурних взаємодій перебуває людина як носій загальнолюдських культурних особливостей.

Деякі вчені розуміють значення міжкультурної комунікації – як спілкування носіїв різних культур, які послуговуються різними мовами. Коли людина опиняється в іншому культурно-мовному середовищі, вона відчуває так званий «культурний шок» через недостатнє знання національних цінностей і законів спілкування носіїв інших культур і мов. Щоб уникнути усіх непорозумінь потрібно мати вагомі знання тієї чи іншої культури, потрібна відбуватися взаємодія між культурами [3, с. 297]. .

До 2017 року в Державному стандарті початкової загальної освіти України полікультурний елемент повністю відсутній у таких освітніх галузях, як «математика», «мистецтво» та «технології». В інших освітніх галузях

полікультурний зміст освіти ґрунтується більше на національному, громадянському вихованні.

З впровадженням концепції нової української школи ми маємо можливість побачити реалізацію міжкультурного компонента у навчальних програмах і навчальному матеріалі, змісті підручників.

Аналіз змісту навчальних програм та планів-конспектів уроків початкової школи свідчить, що полікультурна освіта здійснюється лише частково, основним змістом якої є виховання патріотизму, любові до свого рідного краю, його традицій, історії, норм, ідеалів, моральних цінностей. Тематика уроків відображає самотність українського народу. В українських школах полікультурний аспект освіти частіше зустрічається на уроках читання та англійської мови. На уроках читання діти знайомляться не лише з історією свого краю, але й з історією різних країн світу (Біблійні сюжети, міфи народів світу), з устроєм життя та ментальності різних народів, етносів, але зміст підручників має бути спрямованим на інтегрування полікультурного матеріалу.

Треба сказати, що проведений нами аналіз державного стандарту початкової загальної освіти, навчальних програм орієнтовано на національну українську культуру, незважаючи на те, що майже всі початкові школи поліетнічні. Деякі елементи, які представлені в змісті навчальних програм мають нецілеспрямований, несистематичний характер.

Вирішення цих проблем можливо при дотриманні відповідних умов:

- зміст навчальних планів з наукових позицій враховує особливості дітей різних національностей та етносоціумів у полікультурному суспільстві;
- особистість школяра є не тільки об'єктом, але й суб'єктом педагогічного процесу, що відповідає його інтересам і потребам, національно-психологічному складу;
- освітній процес розглядається як складне історичне та етнопедагогічне явище, що являє собою сукупність історичних, соціальних, психологічних, етнокультурних явищ, як єдність середовища та учня.

Тому метою полікультурного середовища є не тільки забезпечення суспільної освіти, але й прилучення дітей до рідної мови, історії, етнокультури, духовних цінностей, виховання в них культури міжнаціональних відносин, толерантності. Для цього потрібна розробка моделі навчального плану, який зберігає єдність освітнього простору на основі державних стандартів і створення сприятливих умов для засвоєння культурно-освітніх цінностей етносів для духовного розвитку й самореалізації особистості.

Література:

1. Донець П.М. Основы общей теории межкультурной коммуникации: научный статус, понятийный аппарат, языковой и неязыковой аспекты, вопросы этики и дидактики / П.М. Донець. – Харьков: Штрих, 2011. – 384 с.
2. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 р. - Розпорядження КМУ затверджено 14.12.2016р. Режим доступу - <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016>
3. Молодиченко В. В. Освіта, як цінність: зміна пріоритетів в епоху глобалізації / В. В. Молодиченко // Гілея: зб. наук. пр./ гол. ред. М. В. Вашкевич. – 2009. – Вип. 25. – С. 294-301.
4. Якса Н.В. Міжкультурна взаємодія суб'єктів освітнього процесу: Навчальний посібник. – Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – 312 с.